

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסמכת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

ביצה שנולדה בימי ראש השנה

(ד' ב') אתמר, שני ימים טובים של ראש השנה - רב ושמואל דאמרי תרוייהו: נולדה בזה, אסורה בזה¹. דתנן (ראש השנה, ל' ב'): בראשונה היו מקבלין עדות החודש כל היום, פעם אחת נשתהו העדים לבא ונתקלקלו הלויים בשיר². התקינו שלא יהו מקבלים את העדים אלא עד המנחה³. ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה, נוהגין אותו היום קדש, ולמחר קדש⁴.

(ה' א') אמר רבה: מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך, ביצה (שנולדה בזה) מותרת (בזה, ממה נפשך, דחד מינייהו חול), דתנן: משחרב בית המקדש, התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו מקבלין עדות החודש כל היום⁵.

אמר ליה אביי: והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו ביצה אסורה!

אמר ליה: אמינא לך אנא רבן יוחנן בן זכאי ואת אמרת לי רב ושמואל?!

ולרב ושמואל קשיא מתניתין!

לא קשיא, הא לן והא להו⁶.

ורב יוסף אמר: אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה. מאי טעמא? הוי דבר שבמנין⁷, וכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו⁸.

¹ שהם חק חכמים קבוע להיות כיום ארוך, שמתחלה לא מחמת ספק התחילו לעשותן. ר"ן (א ב, ד"ה ואידך).

² תמיד של בין הערבים, שאמרו בו שירה של חול. שהיו סבורים שלא יבאו עוד, והיום חול, וכשבאו, נמצא שהוא קודש. ובשל שחר אין טעות, דבתמיד של שחר אפילו הוקדש החדש קודם הקרבתו, שיר של חול היו אומרים, לפי שברוב השנים אין העדים ממהרים לבא כל כך. רש"י.

³ עד הקרבת תמיד של בין הערבים, אבל לאחר מכאן, אותו היום הרי הוא מעובר, ומונין מיום המחרת ליום הכפורים וסוכות. רש"י.

⁴ ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה, אע"פ שאין מונין למועדות מהיום, לא מזלזלין ביה בהאי שלושים, אלא גומרין אותו באיסורו, כאשר הוזהרו עד המנחה ממלאכה, כן נוהגין וגומרין אותו בקדושתו. אלמא, תחילת עשייה שני ימים לראש השנה אפילו בבית דין הוה, ולא מספק, שהרי ודאי שיום טוב למחר, ואף על פי כן תקנו לעשותו, שמע מינה: חק חכמים ומצותן היה לעשותן בבאו עדים אחר המנחה, והרחוקים יש עליהם לעשותן בכל שנה, שמא יבאו עדים אחר המנחה והרי קדושתו אחת. ואין כאן לומר ממה נפשך חד מינייהו חול, דשמא אין כאן חול, אלא שניהם קודש. רש"י.

⁵ שהחזיר הדבר ליושנו, לקבל עדותן כל היום ולקדש היום, נמצא שאין בית דין עושין שני ימים, והרחוקים העושים שני ימים אינו אלא מספק, שאין יודעין אם נתקדש ביום שלושים אם בשלושים ואחד, והרי הן כשאר יום טוב של גליות. רש"י.

⁶ לבני ארץ ישראל שעושין יום אחד, מותרת. אבל לדידן בני גולה, אסורה. שהרי עדיין אנו עושין שני ימים ועודנו כבתחילה מפני אותה תקנה ראשונה, לא מפני ספק. הלכך, הואיל ולא פסקו מאצלנו משהתחלנו, אין להקל ולומר אין מנהגנו זה מפני תקנה ראשונה אלא מפני הספק, וביצה מותרת. הא לא אמרינן, דכיון דלא פסקה אותה תקנה מאצלנו שנה אחת לעשות יום אחד, עדיין באיסורנו הראשונה עמדנו, להיותם כיום ארוך. רש"י.

⁷ ביצה זו נאסרת בקבוץ חכמים, שנמנו וגמרו לעשותן שני ימים קדושה אחת אם לא באו עדים לפני המנחה, וכל העושין שני ימים מחמת כן עשו, שמא לא באו עדים לבית דין קודם המנחה. רש"י.

⁸ ואפילו אירע דבר שאתה יכול להורות בו היתר ולומר אין תקנת מנין הראשון עומדת, כי הכא, אפילו הכי אסור עד שיתירוהו בפירוש בקבוץ חכמים. רש"י.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

(ה' ב') אמר ליה אביי: אטו ביצה במנין מי הואי (כלום הוזכרה במנין הראשון לאוסרה)? ביצה בעדות תליא מלתא, אתסר עדות אתסר ביצה, אשתרי עדות אשתרי ביצה.

(ומסיק) רבא אמר: אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך, ביצה אסורה. מי לא מודה רבן יוחנן בן זכאי שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה, שנוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש? ואמר רבא: הלכתא כותיה דרב בהני תלת,⁴⁰ בין לקולא בין לחומרא.

שיטות הראשונים

ראש השנה בארץ ישראל האם סגי ביום אחד: כתב הרי"ף, רבא אמר אף מתקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך ביצה אסורה וכו' אלמא קדושה אחת היא. ושמעינן מיהא, דבני ארץ ישראל צריכי למעבד שני ימים טובים של ראש השנה. ודעת רבינו אפרים ורז"ה שבארץ ישראל אין צריך לעשות שני ימי ראש השנה, אלא יום אחד, כשאר ימים טובים.⁴¹ והשו"ע פסק כרי"ף.⁴²

כל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו: כתב הרמב"ם "אפלו בטל הטעם ש'בגללו גזרו הראשונים או התקינו - אין האחרונים יכולין לבטל עד שיהיו גדולים מהן." ודעת הראב"ד, שאם התבטל הטעם, אין צורך שיהיו גדולים מהם.⁴³ וכן כתב המאירי.⁴⁴ והרא"ש כתב לחלק, שבגזירות שטעם האיסור ידוע, אם נתבטל הטעם, בטל האיסור ממילא.⁴⁵ ותוספות כתבו לגבי כמה דברים, שמתחילה לא נאסרו במקומות שלא שייך הטעם.⁴⁶

⁹ אף על גב דתיקן לקבל עדות החדש כל היום להיות מונין למועדות מן הראשון, ואפילו באו עדים לאחר המנחה, אבל מלעשות יום טוב שני, לא נעקרה תקנה ראשונה ממקומה. רש"י.

⁴⁰ (א) שבת ויום טוב, נולדה בזה אסורה בזה (ד' א'). (ב) שני ימים טובים של גלויות, נולדה בזה תיאלכל בזה (ד' ב'). (ג) שני ימים טובים של ראש השנה, נולדה בזה אסורה בזה (ד' ב').

⁴¹ ואין לנו שום ראיה מדברי רבא, שלא נאמרו דברי רבא אלא בזמן שהיו מקדשין על פי הראיה; אבל בדורות הללו מאחר שהותקן סדר העיבור על פי המנהג שנהוג בידינו, הרי חזרה כל ארץ ישראל להיות כבית הועד, שאין להם ספק בקדושת היום ואין חייבין לשמור כי אם יום אחד, בין בראש השנה בין בשאר ימים טובים. **וכן נהגו לעשות בארץ ישראל כל הדורות שהיו לפנינו**, עד עתה חדשים מקרוב באו לשם מחכמי פרובינציאה והנהיגום לעשות שני ימים טובים בראש השנה על פי הלכות הרי"ף. רז"ה.

⁴² או"ח תקיגה; או"ח תר, א. מקורות: רי"ף ורז"ה (ב ב - ג א ברי"ף). רבינו אפרים (הו"ד ברז"ה).

⁴³ זה לשונו: עיטור שוקי ירושלים בפירות קשיא עליה (דהרמב"ם), שהראשונים תקנוהו ורבי יוחנן בן זכאי ביטלה אחר חורבן, מפני שנתבטל הטעם לראשונים, ולא היה גדול כראשונים.

⁴⁴ כל דבר שנאסר במנין, רצה לומר בקבוץ חכמים שנתחברו על דבר זה במעמד, אף על פי שכבר עברה אותה סיבה שעל ידה אסורוהו, ואומדן הדעת הוא שאף הם לא היו אוסרין את הדבר עכשיו, אעפ"כ אי אפשר להתירה אלא במנין אחר, הן שכמותו, הן שפחות ממנו. אבל דבר שנאסר במנין ולא עברה אותה סיבה שנאסר הדבר על ידה, ועכשיו רוצים לבטל אותו דבר, אין יכולין לבטלה אא"כ היו גדולים מאותו מנין שאסרוהו בחכמה ובמנין. מאירי.

⁴⁵ דלא דמי לביצה מתקנת רבי יוחנן ואילך וכו', דהיתר ביצה אין הטעם ידוע כל כך לעולם, שיהא היתר תלוי במה שתיקן שיהו מקבלין העדות כל היום כולו וכו', אבל בנדון זה (שבו נשאל הרא"ש), לגבי הטלת ציצית בטלית של פשתן, אין כאן תקנה, אלא בית שמאי אוסרין משום גזירה; וכיון דהשתא לא שייכא הך גזירה, שרי ממילא.

⁴⁶ מקורות: רא"ש (שו"ת כלל ב, ס' ח). רמב"ם וראב"ד (הל' ממרים ב, ב). תוספות (עבודה זרה ל"ה א', ד"ה חדא; נ"ז ב', ד"ה לאפוקי). מאירי (ה' א', ד"ה כל דבר).

בעזה ש"ת

כ"ה אלול תשפ"א
מסכת: ביצה | פרק: א | דף: ה'

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות יום טוב, סימן תקיג)

ה. אם נולדה ביום טוב ראשון, מתרת ביום טוב שני, בשני ימים טובים של גליות, אבל בשני ימים טובים של ראש השנה וכן בשבת ויום טוב הסמוכים זה לזה, נולדה בזה, אסורה בזה...